

Crònica

125 anys de ferrocarril

Els passats 10, 11 i 12 d'octubre de 2003 va tenir lloc la celebració dels actes centrals commemoratius del 125è aniversari de l'enllaç de la línia fèrria de Barcelona amb França.

Es tracta de la culminació d'un seguit d'esforços iniciats ja fa mesos pel Centro de Estudios Históricos del Ferrocarril Español (CEHFE) —entitat amb una llarga trajectòria de preservació del patrimoni documental, cartogràfic, fotogràfic i bibliogràfic ferroviari, amb la merescuda recuperació de personatges clau per al ferrocarril català, com Claudi Planàs—, propulsat per particulars, entre els quals cal destacar José M. de Ibarra, comte d'Abásolo, Carles Guasch i Ricard Oliver.

Cal subratllar la perfecta simbiosi entre el material emprat pel desplaçament a Sant Cugat —un automotor elèctric històric dels Ferrocarrils de la Generalitat—, i el material exposat a la seu de l'Arxiu Nacional de Catalunya, on, sota el títol «Barcelona-Portbou: 125 anys d'història» es podia admirar tot tipus de material d'època originat durant el procés de gestació (plànols, documentació,

fotografies estereoscòpiques, albúmines, projectes d'enginyers de camins...). Un dels més curiosos per a les nostres contrades probablement era el plànol del traçat de línia fèrria per la Jonquera, projecte que mai es va arribar a realitzar.

A l'estació de França, al privilegi de veure l'arribada del Tren del Centenari —locomotora i tres cotxes, rèplica de la que va inaugurar el 1848 el primer trajecte ferroviari entre Barcelona i Mataró—, que es custòdia al Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú, s'hi va afegir la inauguració de l'exposició «El llarg camí de Barcelona a França», en la qual, mitjançant les explicacions i material gràfic, es podien seguir pas a pas totes les dificultats viscudes des de la construcció del primer ferrocarril fins a la finalització de les obres amb l'enllaç entre Portbou i Cervera.

Es va acabar la diada amb la participació de diverses personalitat vinculades al món del ferro-

carril per debatre l'actualitat i el pròxim futur del TGV en una taula rodona i un sopar de germanor celebrats als salons de l'hotel Ritz de Barcelona.

El dia 12 la comitiva va anar de Barcelona a Portbou en un automotor elèctric per cloure els actes. Allà va tenir lloc la inauguració de la segona part de l'exposició «El llarg camí de Barcelona a França», seguit d'un dinar popular.

Sens dubte, aquests actes commemoratius han servit per recordar la incidència que va tenir l'enllaç de la línia ferroviària de Portbou amb la

xarxa francesa; han servit per reivindicar persones que avui, per a molts, restaven en l'anonimat, com la nissaga Planàs; han servit perquè reflexionem sobre el desenvolupament urbanístic i econòmic de les nostres ciutats. I, finalment, han servit per adonar-nos que tota aquesta documentació s'ha preservat gràcies a la iniciativa d'unes persones que estimen el món del ferrocarril, en definitiva d'uns idealistes, que han aconseguit el seu objectiu sense l'ajut de cap institució.

Inés Padrosa Gorgot

Setanta anys de la veu

Ràdio Girona, la cadena degana de les nostres comarques, compleix setanta anys. Set dècades on la veu que informa o entreté ha contribuït a explicar i fer avançar la nostra societat. L'avinentsa justifica l'exposició del Museu d'Història de Girona i l'edició d'un CD commemoratiu.

Els records, la nostàlgia i les anècdotes de gravacions oblidades i que calia recuperar acompanyen el visitant de

l'exposició «Ràdio Girona, setanta anys al teu costat», que s'ha pogut veure de l'onze de setembre del 2003 al

El quadre escènic de Ràdio Girona als anys 50, en el catàleg de l'exposició.

Les dones. A partir dels anys cinquanta, omplint l'espai no als serials amb protagonistes femenines, les emissions sobre temes domèstics, els receptes de cuina, els consells de bellesa i els consells sentimentals.

Els esports. La primera retransmissió esportiva de Ràdio Girona és la d'un partit d'hoquei sobre patins, i més endavant es retransmeten també regularment els partits de futbol.

La música. L'emissió més popular durant molts anys és la del Dissabte Musical, que estableix tota mena de vincles de comunicació i de complicitat entre els oients.

L'assassinat de Carrero. Les hores d'expectació són cobertes amb audicions de música clàssica i amb notícies confuses que comencen amb la hipòtesi d'un accident i acaben per admetre l'assassinat.

La mort de Franco. En la intimitat domèstica, molts oients brinden amb cava mentre s'enceta una nova etapa històrica, plena d'expectatives, de reivindicacions i de mobilització col·lectiva.

Els anuncis. Els anuncis, cada vegada més imaginatius, juguen un paper imprescindible en l'oferta radiofònica de cada dia.

El ciutadà té la paraula. Entre 1979 i 1992, cada setmana donen una hora. Joaquim Nadal se serveix del micròfon de Ràdio Girona per establir un contacte amb els gironins.

La ràdio professionalista. La ràdio captiva d'aquella època treballa amb múltiples de la paraula, la veu, les músiques, els efectes sonors.

La democràcia. Els espectacles prefabricats són substituïts per la connexió amb els oients, el document s'omple del contacte espontani amb el dia a dia.

El 23-F. Durant la dramàtica "nit dels transients", la ràdio és l'única font d'informació despartida i fiable enmig de la confusió general. La seva veu manté viva l'esperança de la ciutadania per damunt de les paraules incògnites i les censures a la ràdio.

La ràdio informa. La ràdio ha recuperat la seva essència informativa. Progressivament s'ha anat extingint la figura del locutor i els periodistes s'han apoderat de l'antena.

En rigorós directe. La cobertura immediata dels grans esdeveniments i l'interès dels programes especials de cara al públic, les retransmissions esportives... han fet de la ràdio en els últims temps.

22 de febrer d'enguany. L'embolcallen en la màgia del dial. Els dos comissaris, Ramon Iglesias i Pep Canaleta, han bastit un discurs amb profusió de material sonor i gràfic. A través de les veus de personalitats del país, de diversos models de ràdio i objectes quotidians que recreen una època en curiosos muntatges, som testimonis d'una evolució inacabable des d'aquell llunyà desembre del 1933 on els intel·lectuals van saludar la implantació de l'invent com la millor eina difusora de les idees i el progrés, com ho palesen els guions radiofònics escrits per Carles Rahola. En l'àmbit de la Guerra Civil trobem les arengues polítiques i els comunicats de guerra, ben cuidats i abrandats. A partir d'aquest moment, la ràdio, com la premsa, és un mitjà segrestat pel règim franquista i la seva censura, de vegades ben ridícula.

Sota el franquisme floreix la ràdio religiosa, la censura —que, segons explica Narcís-Jordi Aragó, històric del mitjà i que assessora i fa els textos de l'exposició, també s'aplicava als resultats esportius, la publicitat, el teatre radiat—. El visitant pot jugar en un enorme futbolí mentre escolta les

retransmissions esportives o posar el cap a l'assecador per descobrir la ideologia ben masclista filtrada per l'Elena Francis i seguir la vida i miracles dels protagonistes de serials. Els estralls de la bomba a Carrero es poden contemplar en una escenografia efectis-

ta. Un fet que, des de Girona, semblava ben llunyà i que obre pas a una sala pintada de blanc que simbolitza la democràcia. Ara la ràdio ja és prou adulta perquè ningú li digui que és allò que ha de dir i què ha d'amagar. Per això els debats electorals o el

programa de Joaquim Nadal són tan importants i fets com el naufragi de L'Oca, a Banyoles, es poden denunciar i informar amb llibertat. La veu que informa i entreté encara ens acompanya. Per molts anys.

Moisés de Pablo

Notícia de Maria Castanyer

Ella ho havia dit: «Voldria adormir-me al batent de la mar...». Als noranta anys, a Blanes, ha mort l'escriptora Maria Castanyer. Nascuda a Girona el 1913, marcada pel doble trauma d'una malaltia infantil i de la Guerra Civil, no es va donar a conèixer com a poeta fins al 1948, en obtenir per sorpresa la Viola d'Or dels Jocs Florals gironins, als quals l'havia presentat una tercera persona. L'any següent, esperonada pel triomf, va publicar *Cançons del color del temps*, primer llibre de creació en català editat a Girona després de la guerra. L'any 1958 va guanyar el premi de la Diputació en els Jocs Florals del Cercle Català de Madrid amb el poema *Girona i jo* i va publicar el seu segon llibre, *Retrobar-se en la terra*. El 1959 va obtenir el premi del 150è aniversari dels setges gironins amb el poema èpic *Immortal*, i la Flor Natural dels Jocs Florals de Catalunya, a l'exili, celebrats a la Sorbona de París sota la presidència de Josep Carner. L'any 1965 va formar part de l'equip fundador de la revista *Presència* i hi va col·laborar setmanalment com a crítica de televisió. Va viure temporades a Estats Units i a Madrid, on va publicar el llibre de poemes *Muriendo en el silencio*, i finalment es va recloure a Blanes, on va escriure les seves memòries novel·lades, *Vocació de viure*, publicades l'any 1984.

Tot i ser filla del context cultural de la postguerra, Maria Castanyer entronca directament el seu món poètic amb els de Maragall, Sagarra i Carner. La seva obra lírica, fresca i espontània, esdevé una confessió íntima de moltes frustracions i d'alguns anhels. Els seus poemes són sempre melangiosos, impregnats de la tristesa d'una Girona mancada d'horitzons i travessats quasi obsessivament pel pensament de la mort. En la prosa de les seves memòries s'hi revelen els secrets d'una persona encotillada però lliure i d'una vida plena d'experiències inèdites i d'esperances clandestines. Una vida que ha estat, per a Maria Castanyer, una lluita aferissada i oberta en molts diversos fronts: com a dona, per surar en un món masculí i masclista; com a minusvàlida, per superar les barreres de la marginació i de la incomprensió; com a progressista, per trencar la crosta del conservadorisme de l'entorn. En totes aquestes àrdues batalles ha vençut i ha pogut fer palesa, per damunt de la limitació del cos, la superioritat de l'esperit. Ara reposa vora el mar i, tal com desitjava, «un xiprer punxagut / enflirà la seva agulla verda / amb pregàries de sol».

Narcís-Jordi Aragó